

MULTATULI NIEUWSBRIEF

Korsjespoortsteeg 20
1015 AR Amsterdam
T 020 - 638 1938

info@multatuli-museum.nl
multatuli-museum.nl
multatuli.online

 @multatuli_huis
 multatuli.huis

Mei 2023

Beste Multatuliaan,

Het nieuwe jaar is alweer een tijdje bezig en er zijn een aantal veranderingen in het museum die ik graag met jullie deel. Vanaf dit jaar zijn we aangesloten bij de museumkaart. Dit zorgt voor meer bezoekers en ook veel 'binnenlopers' die nu voor het eerst kennis maken met het Multatuli museum. De museumkaart heeft ons bereik vergroot en de vrijwilligers van het museum werken hard om aan iedereen mooie rondleidingen te geven. Naast de bezoekers die met museumkaart komen zijn er dit jaar ook weer veel schoolklassen die het museum bezoeken. We zijn ons scholierenprogramma nog aan het uitbreiden, maar het gaat de goede kant op! In het museum opent deze maand een korte tussen-tentoonstelling: *Multatuli als merk*, waar een overzicht te zien is van alle portretten die Eduard Douwes Dekker tijdens zijn leven liet maken. We zijn op het ogenblik ook hard aan het werk om de tentoonstelling die hierop gaat volgen rond te krijgen. In deze tentoonstelling zal Mimi Hamminck Schepel, de tweede vrouw van Multatuli, centraal staan. Op 6 april verscheen haar biografie, *Verheven ongemanierd: Mimi en Multatuli*, geschreven door Gaia van Bruggen. Tijdens de tentoonstelling zullen we aan de hand van persoonlijke spullen wat meer aandacht aan haar leven en haar relatie met Multatuli besteden.

In maart vond ook weer de jaarlijkse ALV van het genootschap plaats. De jaarstukken en het jaarverslag van 2022 zijn op de website terug te lezen. Verder waren er onder andere lezingen van Gaia van Bruggen over haar biografie van Mimi en een lezing van Chris van der Ven over zijn nieuwe kinderboek: *Max en Wouter*. Beide zal ik hieronder in deze nieuwsbrief bespreken. Ook was er muziek van het Angklung orkest, zong Nadia Madnoersan een prachtig indringend lied (terug te zien op multatuli.online) en sloten de winnaars van het Max Havelaar toespraken toernooi: Sanne de Vries en Charity van den Ende, de vergadering af met een vlamme toespraak.

In deze nieuwsbrief kunnen jullie verder lezen over twee mooie tentoonstellingen die momenteel te bezoeken zijn. *Koloniaal Den Haag - Een Onvoltooid Verleden* is nog tot 3 september te bezoeken in het Haags Historisch Museum. Het Multatuli Huis leende hiervoor twee objecten uit: de Buste van Multatuli en het Huldeblyk. Het handschrift van de Max Havelaar is nog tot 16 juli te zien bij de tentoonstelling *Open Kaart* in het Allard Pierson museum. Tot slot nodigen we jullie graag uit voor het Symposium op 1 en 2 juni waar de lezingenreeks *De Imaginaire Sjaalman Papers* op een feestelijke manier wordt afgesloten.

Hartelijke groet, Esther Verschueren, conservator Multatuli Huis

AGENDA

SYMPOSIUM

De Imaginaire Sjaalman Papers

2-daags symposium op de VU op 1 en 2 juni 2023

Zoals bekend is Multatuli's *Max Havelaar* fameus om vele redenen, een ervan is het intrigerende 'Pak van Sjaalman' een pak met bijna 150 papers en artikelen die Sjaalman, Multatuli's alter ego, zou hebben geschreven. In *Max Havelaar* (hoofdstuk 4) vinden we een overzicht van die titels, geregeld voorzien van Droogstoppels commentaar. De titels zijn zeer gevarieerd, 'Over waarheid in poëzie', 'Over het recht van opstand by onderdrukking', 'Over boschgeluiden', 'Over den oorsprong van den adel', 'Over de klinkletters', 'Over het verschil tusschen de begrippen: Oneindige tyd en: Eeuwigheid', 'Over het bestaan van een onpersoonlyken god in de harten der menschen', 'Over de slavernij in Europa'. De titels bestrijken vele vakgebieden: literatuur, geschiedenis en politiek, staatkunde, biologie, geneeskunde, volkenkunde, kunst en architectuur, filosofie, theologie.

MULTATULI ALS MERK

Tijdelijke tentoonstelling in het Multatuli Huis

Het laten maken van fotografische portretten kwam in de 19^e eeuw steeds meer in de mode bij schrijvers. Verzamelaars en liefhebbers van literatuur interesseerden zich steeds meer in het persoonlijke leven van schrijvers en kochten graag portretten. Multatuli was zich maar al te bewust van deze nieuwe verzamelrage en zag het verkopen van zijn portret op verschillende momenten als een uitweg voor zijn financiële zorgen die hem overal achtervolgden. Hij werd na het verschijnen van de Max Havelaar van de ene op de andere dag een bekend schrijver en ging er vanuit dat zijn lezers een portret van hem wilden kopen. Hij liet dan ook een portret maken bij Mitchievitch en zat klaar om deze

Na een succesvolle lezingenreeks organiseert de VU nu een tweedaags symposium, waar onderwerpen uit het pak van Sjaalman worden belicht vanuit verschillende disciplines: geschiedenis, literatuur, taalkunde, economie, politicologie, theologie, filosofie, wiskunde, geneeskunde, ethiek, kunstgeschiedenis. Ook komt de vraag aan bod of het om onderwerpen gaat waar Multatuli elders in *Max Havelaar*, of elders in zijn oeuvre, over heeft geschreven. En: was het onderwerp om een of andere reden actueel ten tijde van de compositie van *Max Havelaar*?

Sprekers o.a.: Elsbeth Etty, Lieven Decock, Pepijn Brandon, Mariette Willemsen, Wouter Veraart, Marije Martijn, Freek Schmidt, Jan Paul Crielaard, George Harinck, Jacqueline Bel, Gerrit Glas, René van Woudenberg, Lourens de Vries, en Liesje Schreuders.

Organisatie: Jacqueline Bel en René van Woudenberg

Tijd: 1 en 2 juni van 10.30-17.00 uur

Plaats: VU - NU gebouw zaal 4C11 (Theaterzaal 7), De Boelelaan 1111, 1081 HV Amsterdam

Aan het symposium zijn geen kosten verbonden, wel graag per mail aanmelden bij sjaalmanpapers.fgw@vu.nl

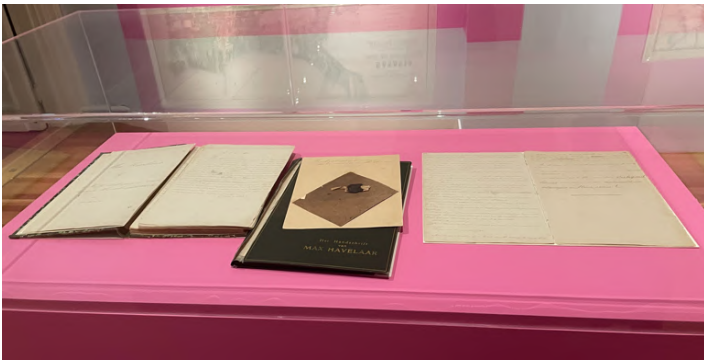
Jacqueline Bel

te signeren voor vroege kopers. Het sloeg helaas niet goed aan; hij verkocht er haast geen, en met deze schuld aan Mitchievitch werd zijn totale schuld weer verhoogd.

We kennen in totaal 8 portretten van Multatuli die hij tijdens zijn leven liet maken. Dat zijn opvallend veel voor een 19^e eeuwse schrijver. De meeste hiervan werden tijdens zijn jaren als schrijver gemaakt en hielpen mee aan het opbouwen van het imago dat hij als schrijver aan de wereld wilde presenteren. Tijdens deze overzichtstentoonstelling zetten we ze op een rij en vertellen we de bezoeker wat over de redenen die Multatuli zou kunnen hebben gehad voor de verschillende foto's en wat hij zelf vond van de resultaten.

OPEN KAART. VAN ATLAS TOT STREETMAP

Op de tentoonstelling 'Open kaart. Van atlas tot streetmap' in het Allard Pierson in Amsterdam is nog t/m 16 juli het handschrift van 'Max Havelaar' te zien.

Het handschrift ligt open op de laatste bladzijde, met de uiterst indringende opdracht aan de koning:

'Want aan U draag ik myn boek op, Willem den Derde, Koning, Groothertog, Prins... meer dan Prins, Groothertog en Koning... Keizer van het prachtig ryk van Insulinde dat zich daar slingert om den evenaar, als een gordel van smaragd...'

KOLONIAAL DEN HAAG - EEN ONVOLTOOID VERLEDEN

Tentoonstelling 25 maart - 3 september 2023 in het Haags Historisch Museum

In het Haags Historisch museum is nu de tentoonstelling **Koloniaal Den Haag - Een onvoltooid verleden** te zien. Tijdens deze tentoonstelling onderzoekt het museum de rol die de regeringsstad speelde in het Nederlandse koloniale systeem. Dit verleden wordt in enkele zalen besproken aan de hand van verschillende objecten en de verhalen en perspectieven die daarbij horen. In de zalen die daarop volgen gaat het museum in op het Den Haag van vandaag waarin de koloniale geschiedenis nog altijd volop aanwezig is.

Voor de tentoonstelling heeft het Multatuli Huis twee objecten uit de collectie in bruikleen gegeven. De Buste van Multatuli en het Huldeblyk zijn tijdens de hele tentoonstelling te zien naast een exemplaar van de Max Havelaar waar bezoekers in mogen lezen.

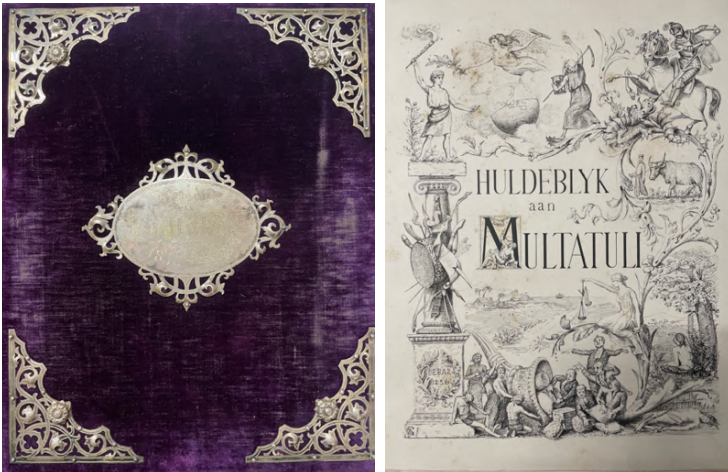
Hoewel de door Multatuli bedachte naam 'Insulinde' nooit officieel in gebruik is geweest als aanduiding van de Indische archipel, zijn er wel kaarten waar het op staat. Eén daarvan, de Schoonkaart van Insulinde uit 1898 van R. Schuiling in 12 prachtig gekleurde bladen (meer dan vier vierkante m. groot!) vormt het pronkstuk van de aan Nederlands-Indië gewijde expositie-zaal. Samen met de link naar Multatuli's handschrift maakt deze kaart een facet zichtbaar van een ontwikkelingen in het denken over koloniale verhoudingen.

Reinder Storm, conservator Allard Pierson

Rondom de objecten wordt de invloed van kritische bestuurders zoals Eduard Douwes Dekker op de beeldvorming rondom de koloniën besproken. De Max Havelaar speelde een grote rol in de bewustwording van de situatie in Indonesië en geldt met recht als een van de belangrijkste klokkenluidersromans die het Nederlandse beleid bekritiseerde, maar er kwamen ook kritieken vanuit andere bestuurders over de situatie in Nederlands-Indië. De tentoonstelling biedt een uitgebreide en goed onderzochte geschiedenis en nieuwe inzichten

Een Huldeblyk aan Multatuli

In maart 1882 werd een circulaire rondgestuurd, waarin 'landgenooten' werden uitgenodigd deel te nemen aan het 'Huldeblyk aan Multatuli'. Het doel ervan was om de geldzorgen, die Multatuli overal waar hij ging achtervolgden, te verlichten. Multatuli en Mimi woonden in 1882 samen in de villa 'am Steig' in Ingelheim in Duitsland, waar hij een aantal jaar later zou sterven. Multatuli had inmiddels zijn schrijverspen opgeborgen maar de geldzorgen maakten het bestaan ingewikkeld.

MAX HAVELAAR IN HET RIJKSMUSEUM

Als conservator Geschiedenis van het Rijksmuseum houd ik mij bezig met de negentiende eeuw. Ik had al een tijd het plan om in de 'overzeezaal' het bekendste boek van Multatuli en de Nederlandse letteren neer te leggen. Een half jaar geleden is dat gelukt en sindsdien is de eerste druk van Max Havelaar te bewonderen, overigens uit eigen collectie. Met het boek kan ik laten zien hoe er ook in de negentiende eeuw stemmen waren die zich kritisch uitspraken over het kolonialisme. Daarnaast hoop ik dat deze aanklacht de schilderijen eromheen, die een heel romantisch beeld geven van de koloniën, wat meer in balans brengt. Het blijft leuk om te zien hoe bezoekers zich geïnteresseerd buigen over het boek en het tekstbordje lezen:

De in totaal 70 ondertekenaars slaagden erin een bedrag van f 22.500 in te zamelen. Multatuli zelf was erg teleurgesteld over dit bedrag en het Huldeblyk.

'Zéker is 't dat het meer zal gelyken op 'n ouwemannig pensioentje dan op 'n schitterend huldeblyk. (...) Ik weet nu precies wat ik in de oogen van al die geestoverwanten waard ben. Het is die armzalige taxatie die me grieft, en dit zou zoo blyven al kwam de finantieele uitslag ten behoeve van 'n ander. (...) Dat het Huldebl. my niet instaat stellen zou groote plannen uittevoeren voorzag ik. Maar dat het ook in eenvoudig-burgerlyken zin zoo armzalig zou uitvallen, neen, dat had ik niet gedacht! Ik weet nu waaraan ik me te houden heb. Laffe, flauwe ontzenuwende kappelmannige zuinigheid is nu de boodschap. Dat breekt me! Ik heb nu 't zelfde inkomen (zegge met dat van mimi er by) als toen ik 43 jaar geleden als 19 jarig jongetje klerk by de algemeene Rekenkamer te Batavia was. En toen gaf myn vader er my 80 gl. smaands by! We weten nu wat toejuiching, opgang en god-onttronen in Holland waard is!' (brief aan J.M. Haspels van 31 mei en 16 juni 1882)

Het Huldeblyk is te zien bij de tentoonstelling van het **Haags Historisch Museum**.

'De Javaan wordt mishandeld!' schreef Multatuli in zijn aanklacht tegen het cultuurstelsel. Het stelsel buitte de Javaanse bevolking uit en veroorzaakte corruptie bij de elite en Nederlandse ambtenaren. Multatuli vond niet dat het koloniale systeem moest worden afgeschaft maar deels hervormd. In zowel Nederland als Nederlands-Indië sloeg het boek in als een bom, maar lange tijd veranderde er niets.'

In mijn hoofd kijken ze daarna net een beetje anders naar de werken om hen heen.

Maria Holtrop

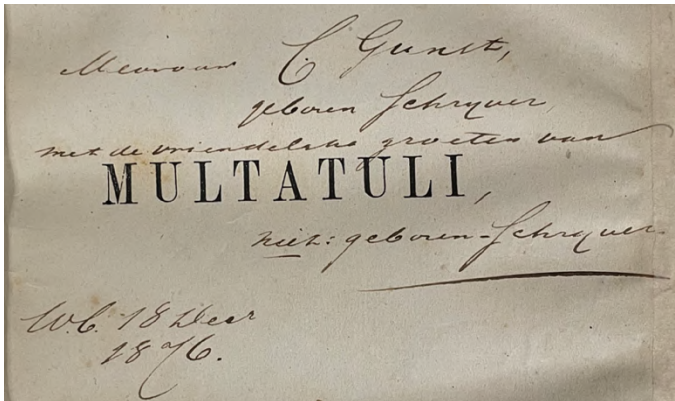
Het bestuur van het Multatuli Genootschap op bezoek in het Rijksmuseum

SCHENKING Bloemlezing uit het werk van Multatuli door Heloïze - Mimi

Schenking van de heer Sarfatij aan het Multatuli Genootschap.

In maart heeft het Multatuli Genootschap een heel mooi boek geschonken gekregen met op de titelpagina een opdracht van Multatuli:

*“Mevrouw C. Gunst, geboren Schrijver, met de vriendelijke groeten van niet: geboren-Schrijver.
Wb. 18 Dec 1876.”*

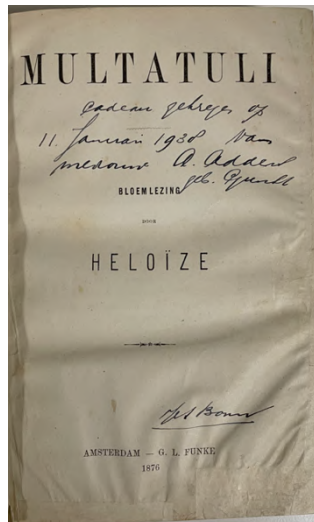
Mevrouw C. Günst Schrijver was de vrouw van F.C. Günst, uitgever van Multatuli's *Minnebrieven* (1861). Multatuli bleef zijn leven lang bevriend met de uitgever en zijn vrouw en pakte vooral later in zijn leven het schrijven van brieven aan beiden weer op. De bloemlezing met deze aardige opdracht aan mevrouw Günst is dan ook een mooie toevoeging aan de collectie van het museum. De knipoog die Multatuli maakt naar zijn eigen schrijverschap maakt de boodschap extra leuk. Hij zag zichzelf namelijk liever niet als schrijver.

BEZOEK FILIPIJNSE AMBASSADEUR

Op 13 februari bezocht de Filipijnse ambassadeur het Multatuli Huis. Hij werd ontvangen door het bestuur van het genootschap.

Het bezoek was ter viering van de grote Filipijns vrijheidsstrijder en schrijver: José Rizal (1861-1896). Rizal streed tegen het koloniale bestuur van de Spanjaarden in de Filipijnen en stierf tijdens de Filipijnse revolutie. Hij is dan ook in de Filipijnen een nationale held. Zijn romans *Noli me tangere* en *El filibusterismo* waren net als *Max Havelaar* bedoeld om het wanbestuur in de koloniën aan het licht te brengen. Rizal had het werk van Multatuli gelezen en zag hem als een belangrijk voorbeeld. Vooral voor zijn tweede boek liet hij zich door de *Max Havelaar* inspireren.

Op de volgende pagina van het boekje staat nog een boodschap die veel indruk op mij heeft gemaakt. Hier is te lezen dat A. Addens het boekje cadeau gaf aan haar vriendin Jet Bonn in 1938. Jet Bonn was joodse en melde zich aan het begin van WOII tijdens een van de eerste razzias. Ze werd naar Sobibor gebracht en werd daar vermoord. Dat haar nalatenschap bewaard bleef is een wonder. De familie doneert nu dit boek dat uit haar collectie komt aan het museum, om het te bewaren voor volgende

generaties en omdat Jet Bonn het een mooie bestemming voor haar boek zou hebben gevonden.

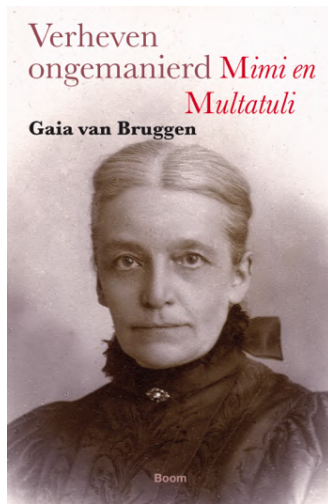
Het boek is nu te zien in het museum en ligt geopend op de pagina met de opdracht van Multatuli. Binnenkort zullen we nog wat uitgebreider op de opdracht van Multatuli en ook op het verhaal van Jet Bonn ingaan in een klein schrijven bij de tentoonstelling.

Paul Vincent publiceerde onder andere in 1980 een artikel in *Over Multatuli* jaargang 5: *Multatuli en Rizal nader bekeken*. Meer recentelijk verscheen het artikel van Jan Mulder in het *Multatuli Jaarboek 2018: Gordel van smaragd, parel van de Oriënt*. Beide artikelen zijn online te vinden.

VERHEVEN ONGEMANIERD MIMI EN MULTATULI

Gaia van Bruggen gaf tijdens de ALV een lezing over haar pas verschenen biografie van Mimi Hamminck Schepel (1839 - 1930). Met haar boek wil ze graag wat hardnekkige vooroordelen rechtzetten die bestaan over Mimi in de Multatuli kringen. Mimi was een sterke vrouw met een indrukwekkend leven. Voor een lange periode was dit leven nauw verbonden met dat van Multatuli. Van Bruggen vertelt over Mimi's jonge jaren, haar relatie met Multatuli en het belang dat zij heeft gehad voor het behoud van zijn werk en gedachtegoed voor latere generaties.

Als geliefde en echtgenote van Multatuli is Mimi door de letterkundige geleerdheid nogal gekleineerd. Vaak is ze neergezet als een dom, onontwikkeld aanhangsel, zo niet een blok aan het been van de geniale schrijver. Bovendien was het natuurlijk slecht van haar dat zij zijn eerste vrouw Tine had verdrongen. In mijn boek probeer ik aan te tonen dat dit neerbuigende, om niet te zeggen mannelijke stigma onterecht is.

Van huis uit was Mimi Hamminck Schepel een deftig Haags meisje, opgegroeid in het kinderrijke gezin van een hoge officier. Standsbesef en fatsoen vormden rond het midden van de negentiende eeuw een korset dat een jonge vrouw aan alle kanten insnoerde. Het getuigt van vrijheidsdrang en moed dat Mimi zich daaruit wist te bevrijden. Ze trad de

conventie met voeten en werd verliefd op een subversieve schrijver, die tot overmaat van ramp ook nog eens getrouwd was. Multatuli en zijn boeken representeerden voor haar een leven in waarheid in plaats van onwaarachtigheid. Haar aanvankelijke verliefdheid op een literair idool veranderde in een duurzame liefde die zij in alle opzichten voor haar rekening nam. Jarenlang deelde ze zijn armoede en zijn gevecht om erkenning. Ze was een intelligente vrouw die zijn gelijkwaardige gesprekspartner was; als geen ander zag en ervoer ze van na-bij zijn fouten, maar ook zijn grootheid. Het was haar zelfgekozen levenstaak om zijn schep-pend vermogen te stimuleren en hem aan het werk te houden. Op zijn beurt leerde hij haar zelfstandig te denken en te leven.

Dit boek probeert de verwevenheid van hun levens zichtbaar te maken en Mimi uit de schaduw te halen waartoe de letterkunde haar heeft veroordeeld. Bovendien is het te danken aan haar inzet dat Multatuli's brieven en een deel van zijn literaire erfenis bewaard zijn gebleven. Dankzij Mimi kunnen we ons een voorstelling maken van Multatuli's leven, dankzij haar is de herinnering aan hem zo levend gebleven. Zij verdient het dat haar levensverhaal onder de aandacht wordt gebracht en dat zij de plaats krijgt die haar toekomt - naast hem, niet in zijn schaduw.

Gaia van Bruggen

Verheven ongemanierd werd op 6 april gepresenteerd in de artis bibliotheek en is nu verkrijgbaar in boekhandels, via Boom uitgevers en natuurlijk in het Multatuli Huis. Binnenkort opent een tentoonstelling in het museum rondom het boek.

MAX EN WOUTER, HET GEHEIM VAN DE HAVELAAR

Tijdens de ALV vertelde Chris van der Ven, bestuurslid van het Multatuli Genootschap over zijn nieuwe kinderboek.

In het verhaal wordt Max Versteegh, die een afstammeling van Multatuli en Caroline Versteegh blijkt te zijn, bij de notaris geroepen. Van die notaris krijgt hij een kist met gouden munten en een geheime opdracht van Multatuli. Max gaat aan de slag en maakt gaandeweg kennis met het werk van zijn oudgrootvader. Bij het vervullen van de opdracht wordt hij geholpen door zijn vriendje Wouter, maar tegengewerkt door Droogstoppel.

Chris van der Ven wil met zijn kinderboek graag de jeugd motiveren om het werk van Multatuli te gaan lezen: *“Multatuli staat nummer één in de nieuwste canon van de Nederlandse literatuur, maar helaas wordt hij op school vrijwel niet meer gelezen en dat is spijtig. Ook anno 2023 passen zijn ideeën en idealen nog feilloos in het huidige tijdsbeeld en zou de wereld er een stuk beter uitzien als wij allen zijn lessen zouden volgen”.*

ICONISCHE SCHRIJVERS GESCHIEDENIS VAN HET NEDERLANDSE AUTEURSPORRET

Jacqueline Bel
*Multatuli en zijn ego-
marketing*

*"Als nu 't portret voor de
glazen van de winkels
komt, wordt het nog
erger"*

Jacqueline Bel bestudeert in haar artikel de 8 portretten die Eduard Douwes Dekker tijdens zijn leven liet maken en het doel dat hij bij deze portretten voor ogen had. Fotografie was immers duur en het stilzitten voor de portretten uiterst vervelend en Multatuli was bovendien erg kritisch op de portretten die verschenen die

Deze belangrijke lessen en ideeën van Multatuli probeert hij dan ook te vertalen en begrijpelijk te maken voor de kinderen die zijn boek lezen. Tijdens de ALV vertelde Chris ook over het schoolproject waar hij de afgelopen maanden aan meewerkte. Basisschoolleerlingen tussen de 8 en 13 jaar lazen zijn boek en vertelden wat ze ervan vonden. Helaas was de feedback niet altijd positief. Het boekje blijkt voor kinderen niet spannend genoeg en toch hier en daar wat ingewikkeld te zijn. Wat het resultaat ook mag zijn, het goed bedachte verhaal is een mooie poging om het werk van Multatuli voor kinderen toegankelijk te maken. Het boekje is nu verkrijgbaar in het museum en gratis voor kinderen.

Op 18 december werd een eerste exemplaar uitgereikt aan Jan Terlouw, die een rol speelt in het verhaal. Een korte reportage van deze middag is terug te zien via

MultatuliTV:

<https://www.youtube.com/watch?v=vs0nDjIvb64>

veelal niet voldeden aan het beeld dat hij van zichzelf als schrijver had, dus waarom koos Multatuli hier dan toch meerdere keren voor? De komende tentoonstelling in het Multatuli Huis sluit aan bij deze publicatie.

BOEKENCLUB

*Bertram Mourits (53) is hoofd van de afdeling Collecties van het Literatuurmuseum in Den Haag. Liefhebbers van Multatuli raadt hij het boek *Wij slaven van Suriname* aan, in 1934 geschreven door Anton de Kom. 'Multatuli was nog in staat tot humor en ironie, voor *De Kom* is het een zaak van leven of dood.'*

U beheert onder andere het archief van het Literatuurmuseum. Ligt daar veel van Multatuli?

'Ons archief zit vol uniek materiaal van literaire auteurs: manuscripten, foto's en brieven van schrijvers... Vroeger verzamelden we nog meer dan nu. Zo bezitten we bijvoorbeeld een steen waar Willem Kloos ooit een paar woorden op geschreven heeft, en de bureaus van verschillende schrijvers. We zijn nu iets kieskeuriger in wat we bewaren, maar die meubels staan er nog wel: je bent natuurlijk gek als je het bureau van Nescio gaat weggooien. Van Multatuli zelf hebben we niet veel; het meeste bevindt zich in Amsterdam, in het Multatuli Huis en in de collectie van het Allard Pierson.'

Afgelopen jaar stond Max Havelaar opnieuw bovenaan de literaire canon. Is dat terecht?

'Tegen de 'winst' van Multatuli teken ik geen bezwaar aan. Wel tegen de manier waarop deze canon tot stand is gekomen. Het is een interessante lijst, maar wel één die gebaseerd is op de mening van mensen in de literaire wereld en het onderwijs. De canon wordt daardoor nogal voorspelbaar. Als je wil dat er meer aandacht komt voor bijvoorbeeld vrouwelijke schrijvers en schrijvers van overzee, dan moet je echt verder kijken dan weer dat traditionele rijtje van Hermans, Haasse, Reve en Mulisch. Op deze manier verandert er nooit wat.'

Maar dat *Max Havelaar* hoog eindigt, daar hoor je mij niet over. Multatuli is een enorm vernieuwende schrijver geweest. De roman was in de negentiende eeuw nog jong, waardoor hij fantastisch kon experimenteren met taal en structuur. Eduard Douwes Dekker was bovendien erg geëngageerd. *Max Havelaar* is natuurlijk een regelrechte aanklacht tegen het koloniale bestuur in Nederlands-Indië, maar ook een boek als *Woutertje Pieterse* zit vol met ideeën en kritiek op het onderwijs en de opvoeding van kinderen. Multatuli is iemand die de Nederlandse literatuur twee stappen verder heeft geholpen, en en passant de maatschappij ook een stapje.'

Hebt u nog een leestip?

'Liefhebbers van het werk van Multatuli zou ik *Wij slaven van Suriname* aanraden, van Anton de Kom. Hij schrijft, ruim zeventig jaar na Multatuli, ook over uitwassen van het kolonialisme. *Wij slaven van Suriname* is een interessante mengvorm van fictie, geschiedenis en pamflet, en in die zin vergelijkbaar met Max Havelaar. Tegelijkertijd zijn de boeken - en de schrijvers - compleet verschillend. De Kom maakt minder gebruik van romantische technieken. Meer nog dan Multatuli wil hij mensen voorlichten en opvoeden. Hij vertelt de geschiedenis van zijn land, de verhalen die generaties lang zijn weggedrukt.'

Voor Multatuli was dat anders. Zijn verhaal was misschien onbekend, maar werd niet al eeuwenlang verdrongen. Daarbij verkeerde Eduard Douwes Dekker - anders dan De Kom - in een soort machtspositie. Multatuli is daarom nog in staat tot humor en ironie; voor De Kom is het een zaak van leven of dood. Zeggen dat Anton de Kom een 'nieuwe' Multatuli is, doet geen recht aan zijn werk. Maar de schrijvers passen wel in hetzelfde rijtje, en wie genoten heeft van *Max Havelaar*, zal *Wij slaven van Suriname* ook op waarde kunnen schatten.'

Janna Toepoel

LID WORDEN

Wilt u lid worden van het Multatuli Genootschap?

Als lid ontvangt u nieuwsbrief, jaarboek, gratis toegang en uitnodigingen voor lezingen en evenementen voor slechts € 35,- per jaar.

Bij interesse of voor meer informatie kunt u een mail sturen naar:
info@multatuli-museum.nl